



Fristad Sandviken

Frågor och svar

Vad är fristad?

Sedan början av 1990-talet har städer och regioner runtom i världen beslutat att främja yttrandefrihet, försvara demokratin och värna den internationella solidariteten genom att bli fristäder.

Fristadsprogrammet innebär att en konstnärligt verksam person som är utsatt för censur och/eller förföljelse i sitt hemland erbjuds ett tvåårigt stipendium, fri bostad och ett nätverk i kommunens kulturliv för att kunna utvecklas konstnärligt och att få arbeta fritt inom sitt konstområde.

Fristäderna är sammanlänkade genom nätverket International Cities of Refuge Network (ICORN).

Vilka beslut om fristad finns i Sandviken?

I juni 2015 tog Sandvikens kommunfullmäktige beslut om att bli en fristadskommun för fristadskonstnär, och att den första fristadskonstnären ska vara en författare. Sandvikens kommun är medlem i ICORN sedan 2016.

I oktober 2016 fattade Sandvikens kommunstyrelse beslut om handlingsprogram för Fristad Sandviken. En beredning tog därefter, tillsammans med ICORN, fram förslag på en fristadskonstnär för Sandviken. I november 2016 beslutade kommunstyrelsen att Sandvikens kommun ska bjuda in fristadskonstnär efter beredningens förslag. Den första fristadsgästen anländer till Sandviken våren 2017.

Hur ser ansökningsprocessen ut för fristadskonstnärerna?

Konstnärerna ansöker själva om att få en fristad inom ICORN. Ansökandes skyddsbehov valideras sedan av PEN International och om de blir antagna hamnar de på ICORN:s lista av kulturskapare i behov av fristad. När en fristad anmäler intresse för att ta emot en fristadsgäst sätter ICORN samman en kortare lista med namn som passar respektive fristads profil. När ett slutgiltigt förslag är framtaget bjuds konstnären in som gäst till fristaden.

Varifrån kommer fristadskonstnärerna och vilken bakgrund har de?

Sedan starten har ICORN placerat fristadskonstnärer från totalt över 45 länder. Under perioden 2011-2016 placerades flest personer från Syrien (12) och Iran (11). Från Turkiet, Afghanistan, Azerbajdzjan, Bangladesh, Egypten, Eritrea, Etiopien, Honduras, Irak, Palestina, Ryssland och Sudan placerades 2-5 personer i fristad. Av de som sökte fristad 2015-2016 var över hälften journalister. Av de resterande var de flesta bloggare, författare och poeter. Övriga yrkesgrupper som ansökte var bl.a. musiker, översättare, bildkonstnärer och akademiker.

Andelen män som ansöker om fristad är betydligt högre än andelen kvinnor. Under 2016 var 21 av 106 ansökande kvinnor, vilket är den högsta siffran någonsin.

Vilka kostnader finns för fristadsprogrammet i Sandviken?

Ett tvåårigt stipendium, boende och vissa omkostnader för fristadskonstnären, medlemskap i ICORN, en koordinator på 25%, resor till nätverksträffar och programverksamhet är de huvudsakliga kostnaderna.

Hur skyddas fristadsgästen?

I arbetet med Fristad Sandviken finns kommunens säkerhetsavdelning och det kommer att ske kontinuerliga avstämningar med polisen. Även om detta är första gången som Sandvikens kommun tar emot en fristadsgäst så har vi ICORN:s erfarenhet att luta oss tillbaka mot, inte minst när det gäller frågor om säkerhet.

Var kommer fristadsgästen att bo?

Av säkerhetsskäl har Sandvikens kommun beslutat att inte offentliggöra fristadsgästens adress.

Ska Sandviken satsa så mycket resurser på en person när det finns så många flyktingar?

Konstnärer, journalister och författare spelar en central roll i demokratiseringsprocesser och är ofta de första som tystas av makten.

Fristadsengagemanget är både väldigt konkret och djupt symboliskt: fristadskonstnären som flyr från hot och förföljelse erbjuds fristad i en kommun eller region, som därmed lyfter fram och värnar demokratin, den internationella solidariteten och yttrandefriheten.

Fristadsprogrammet är alltså inte en flyktingfråga utan en yttrandefrihetsfråga, och antalet flyktingar som tas emot påverkas inte av fristadssystemet.

Är detta verkligen en kommunal angelägenhet, är det inte utrikespolitik?

I Sverige prövades fristadssystemet i domstol 2014. Ärendet gällde om ett medlemskap i ICORN ligger inom kulturområdet eller om det rör sig om utrikespolitik och därmed är en statlig angelägenhet. 2015 beslöt kammarrätten i Sundsvall att det är förenligt med kommunallagen att vara fristad då de ansåg att det finns samhällliga angelägenheter som kan betecknas som både statliga och kommunala. En sådan är att stå bakom yttrandefriheten.

Domen slog även fast att ett medlemskap i ICORN framförallt är ett beslut inom kulturområdet, och då det inte ligger i kommunens uppgift att välja ut de personer som får fristad inom ICORN, så blir den enskilda kommunen inte heller avsändare för den kritik som eventuellt riktas mot de hotade fristadskonstnärernas respektive hemländer.

Inga fristäder accepterar kandidater som förespråkar våld i någon form.

Hur kommer det att märkas att Sandviken är en del av fristadsprogrammet?

Frågan om fristad och yttrandefrihet kommer ständigt att vara aktuell i Sandviken. På Kultur- och fritidsförvaltningen finns en programgrupp som leds av fristadskoordinatören som kommer att arrangera större och mindre program och samtal för allmänheten och för gymnasieelever. Kommunen bjöd in till informationsträff för yrkesverksamma och allmänheten den 10 april 2017 för att uppmuntra även andra aktörer att uppmärksamma yttrandefrihetsfrågan.

Hur länge kommer fristadsgästen att stanna?

Fristadsgästen har fått ett stipendium i två år och det sträcker sig därmed till våren 2019.

Vad händer när gästens stipendium löper ut?

Sandvikens kommun är värd för fristadskonstnären under två år, vilket kommunen skriver ett avtal med personen kring. Efter denna period kommer en ny fristadskonstnär att välkomnas till Sandviken. Till vårt ansvar som fristadskommun hör att arbeta aktivt med att hitta en lösning för fristadskonstnären när perioden har löpt ut.

De fristadskonstnärer som hittills vistats i Sverige har valt olika lösningar. Några har fått permanent uppehållstillstånd som fria yrkesutövare, en del har valt att återvända till sina hemländer. Några har sökt, och fått, asyl i Sverige och någon har slussats vidare till en annan fristad.

Var kan jag hitta information om Fristad Sandviken?

På Sandvikens kommuns hemsida www.sandviken.se/fristad. Du är också välkommen att kontakta fristadskoordinator Karin Forsgren Anderung, karin.forsgren.anderung@sandviken.se, 026-24 16 35